

Sygn. akt VU 139/16

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 8 marca 2016 r.

Sąd Okręgowy w Kaliszu V Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie :

Przewodniczący SSO Stanisław Pilarczyk

Protokolant Anna Sobańska

po rozpoznaniu w dniu 8 marca 2016 r. w Kaliszu

odwołania A. C.

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O.

z dnia 10 grudnia 2015 r. Nr (...)

w sprawie A. C.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O.

o emeryturę

oddala odwołanie

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 10 grudnia 2015 roku Zakład Ubezpieczeń Społecznych, Oddział w O., odmówił wnioskodawcy A. C. przyznania emerytury w niższym wieku emerytalnym z tytułu pracy w szczególnych warunkach, gdyż wnioskodawca na dzień 1 stycznia 1999 roku nie udowodnił wymaganego 25-letniego okresu składkowego i nieskładkowego, a jedynie 24 lata, 3 miesiące i 23 dni, w tym 19 lat, 6 miesięcy i 3 dni zatrudnienia w szczególnych warunkach.

Odwołanie od powyższej decyzji złożył A. C., domagając zaliczenia okresu pracy w gospodarstwie rolnym rodziców. Organ rentowy, w odpowiedzi na odwołanie, wniósł o jego oddalenie.

Sąd okręgowy poczynił następujące ustalenia:

Wnioskodawca A. C. urodził się (...).

Na dzień 1 stycznia 1999 roku wnioskodawca udowodnił 24 lata, 3 miesiące i 23 dni okresów składkowych i nieskładkowych.

W okresie od września 1971 roku do czerwca 1974 roku wnioskodawca uczęszczał do (...) w K., zdobywając wykształcenie w zawodzie tokarza. 2 sierpnia 1974 roku wnioskodawca rozpoczął pracę zawodową jako tokarz w Fabryce (...).

(okoliczności niesporne – świadectwo ukończenia szkoły zawodowej, świadectwo pracy wnioskodawcy z Fabryki (...)
– akta rentowe wnioskodawcy)

Wnioskodawca A. C. od 1963 roku do dnia 2 marca 1979 roku był zameldowany w K., ul. (...). W K. wnioskodawca, w okresie uczęszczania do szkoły zawodowej, zamieszkiwał razem z ojcem S. C.. Natomiast matka wnioskodawcy, J. C., zamieszkiwała w miejscowości K. (1) (...), gmina C.. Z K. (1) do K. jest około 40km. Babcia wnioskodawcy, J. F., posiadała w miejscowości K. (1) gospodarstwo rolne do 1973 roku, przy czym gospodarstwo to miało powierzchnię 3,94 ha do 1972 roku, a od 1973 roku miało powierzchnię 3,43 ha. Od 1974 roku gospodarstwo rolne po J. F. przejęli rodzice wnioskodawcy J. i S. C.. (dowód – zaświadczenie Starosty (...), zaświadczenie Urzędu Gminy C.)

W okresie uczęszczania do szkoły zawodowej, w latach 1971-1974, wnioskodawca mieszkał w K., mając zajęcia praktyczne i teoretyczne od godziny 8:00 do godziny 14:00. Wakacje letnie i ferie zimowe wnioskodawca spędzał w miejscowości K. (1), gdzie mieszkała matka i babcia wnioskodawcy, które prowadziły gospodarstwo rolne. Na powierzchni 2,5 hektara w tym gospodarstwie uprawiano zboże, a na pozostałym 1 hektarze ziemniaki, buraki, a część zajmowała łąka. W gospodarstwie tym były 2 krowy, 4 sztuki trzody chlewnej. W gospodarstwie tym nie było konia. W okresie wakacji letnich wnioskodawca pomagał matce, ojcu i babci w prowadzeniu gospodarstwa rolnego. Pracował on przy pracach polowych związanych z żniwami, pracował przy sianokosach, pasł krowy i wykonywał inne prace polowe. Również pomagał matce i babci w codziennym oprządku zwierząt gospodarskich. Pomoc ta wynosiła nawet do 8 godzin dziennie. W okresie ferii zimowych wnioskodawca, przebywając w miejscowości K. (1), pomagał matce i babci przy pracach związanych z oprządkiem inwentarza żywego w wymiarze 1 godziny dziennie. (dowód – zeznania wnioskodawcy [00:01:48][00:22:58], [00:45:45][00:48:02]; zeznania świadka K. (...) [00:24:23] [00:34:52]; zeznania świadka J. W. [00:34:52][00:44:03])

Powyższy stan faktyczny jest w zasadzie niesporny. Sąd nie dał jedynie wiary zeznaniom wnioskodawcy i świadków, iż wnioskodawca, w okresie wakacji letnich, stale i codziennie pracował w wymiarze 4 godzin dziennie.

Gospodarstwo rolne babci i matki wnioskodawcy było niewielkiej powierzchni i miało obszar 3,43 ha, ale na powierzchni 2,5 ha uprawiano zboże, którego uprawa nie jest pracochłonna oprócz krótkiego okresu żniw i omłotów. Również niewielka ilość inwentarza żywego, w sytuacji gdy ciężar prowadzenia gospodarstwa rolnego spoczywał na matce wnioskodawcy i ojcu wnioskodawcy, który po godzinach pracy wykonywał prace polowe, powodowało, iż nie było potrzeby pracy wnioskodawcy w wymiarze 4 godzin dziennie. W prowadzeniu gospodarstwa rolnego pomagała także dwójka starszego rodzeństwa wnioskodawcy.

Sąd zważył co następuje:

Zgodnie z art. 184 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (tj. Dz. U. z 2015 roku poz. 748 j. t. ze zmianami) ubezpieczonym, urodzonym po dniu 31 grudnia 1948 roku, przysługuje emerytura po osiągnięciu wieku przewidzianego w art. 32, jeżeli w dniu wejścia w życie niniejszej ustawy, tj. 1 stycznia 1999 roku, osiągnęli:

1. okres zatrudnienia w szczególnych warunkach lub szczególnym charakterze, wymagany w przepisach dotychczasowych do nabycia prawa do emerytury w wieku niższym niż 60 lat dla kobiet i 65 lat dla mężczyzn;

oraz

2. okres składkowy i nieskładkowy, o którym mowa w art. 27 tej ustawy.

Emerytura ta przysługuje pod warunkiem nieprzystąpienia do otwartego funduszu emerytalnego, albo złożeniu wniosku o przekazanie środków zgromadzonych na rachunku w otwartym funduszu emerytalnym, za pośrednictwem Zakładu, na dochody budżetu państwa.

Zgodnie z cytowanym wyżej art. 27 ust. 1, cytowanej wyżej ustawy o emeryturach i rentach, wymagany okres składkowy i nieskładkowy wynosi dla mężczyzn 25 lat. Natomiast, zgodnie z art. 10 ust. 1 tejże ustawy, przy ustalaniu prawa do emerytury uwzględnia się jako okresy składkowe między innymi, przypadające przed dniem 1 stycznia 1983 roku, okresy pracy w gospodarstwie rolnym po ukończeniu 16 roku życia.

Zgodnie z art. 32 ust. 1 cytowanej ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych ubezpieczonym, będącym pracownikami, o których mowa w ust. 2-3, zatrudnionym w szczególnych warunkach lub szczególnym charakterze, przysługuje emerytura w niższym wieku emerytalnym niż określona z art. 27 pkt. 1.

Stosownie do treści art. 32 ust. 2 przytoczonej ustawy, dla celów ustalenia uprawnień do emerytury w obniżonym wieku, za pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach uważa się pracowników zatrudnionych przy pracach o znacznej szkodliwości dla zdrowia oraz o znacznym stopniu uciążliwości, lub wymagających wysokiej sprawności psychofizycznej ze względu na bezpieczeństwo własne lub otoczenia.

Szczegółowe warunki uzyskania dochodzonego świadczenia reguluje rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 roku w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz. U. z 1983 roku, Nr 8, poz. 43, ze zmianami). Zgodnie z treścią § 1 ust. 1 tego rozporządzenia stosuje się je do pracowników wykonujących pracę w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, wymienione w jego § 4 – 15, oraz w wykazach stanowiących załącznik do rozporządzenia.

Okresami pracy uzasadniającymi prawo do świadczeń na zasadach określonych w rozporządzeniu, są okresy, w których praca w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze jest wykonywana stale i w pełnym wymiarze czasu pracy obowiązującym na danym stanowisku (§ 2 ust. 1 powołanego rozporządzenia). Okresy pracy w powyższych okolicznościach stwierdza zakład pracy, na podstawie posiadanej dokumentacji, w świadectwie wykonywania prac w szczególnych warunkach, wystawionym według wzoru stanowiącego załącznik do przepisów wydanych na podstawie § 1 ust. 2 rozporządzenia, lub w świadectwie pracy (§ 2 ust. 2 cytowanego rozporządzenia). Według § 3 cytowanego rozporządzenia za okres zatrudnienia wymagany do uzyskania emerytury, zwany dalej „wymaganym okresem zatrudnienia”, uważa się okres wynoszący 20 lat dla kobiet i 25 lat dla mężczyzn, liczony łącznie z okresami równorzędnymi i zaliczalnymi do okresów zatrudnienia. Zaś po myśli § 4 ust. 1 rozporządzenia pracownik, który wykonywał pracę w szczególnych warunkach, wymienione w wykazie A, nabywa prawo do emerytury, jeżeli spełnia łącznie następujące warunki:

1. osiągnął wiek emerytalny wynoszący: 55 lat dla kobiet i 60 lat dla mężczyzn;
2. ma wymagany okres zatrudnienia, w tym co najmniej 15 lat pracy w szczególnych warunkach.

Utrwalony jest w judykaturze pogląd, że osoba, która ubiega się o zaliczenie okresu pracy w gospodarstwie rolnym do stażu, winna spełniać kryteria domownika z art. 6 pkt. 2 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 roku, o ubezpieczeniu społecznym rolników (tekst jedn. Dz. U. z 2008 roku Nr 50 poz. 291 z późn. zm.). Domownikiem zaś jest osoba bliska rolnikowi, która ukończyła 16 lat, pozostaje z rolnikiem we wspólnym gospodarstwie domowym lub zamieszkuje na terenie jego gospodarstwa albo w bliskim sąsiedztwie oraz stale pracuje w tym gospodarstwie rolnym i nie jest związana z rolnikiem stosunkiem pracy. Nadto osoba taka winna wykonywać pracę w gospodarstwie rolnym w wymiarze nie niższym, niż połowa ustawowego czasu pracy pracowników, tj. minimum 4 godziny dziennie (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 2 lutego 1997 roku, II UKN 96/96, OSNP 1997/23/473; z dnia 13 listopada 1998 roku, II UKN 299/98, OSNP 1999/24/799; z dnia 18 lutego 1999 roku, II UKN 491/98, OSNP 2000/5/324).

Jak już podniesiono wyżej warunkom tym nie odpowiada pomoc w pracach rolniczych osób uczących się w szkołach. Nie wykonują one bowiem stałej pracy w gospodarstwie, gdyż stałym ich zajęciem jest nauka w szkole. Mogą jedynie świadczyć pomoc przy pracach rolniczych w czasie wolnym od zajęć szkolnych (por. uzasadnienie wyroku Sądu Najwyższego z dnia 3 lipca 2001 roku, II UKN 466/00, OSNP 2003/7/186). Wykonywanie tylko niektórych czynności rolniczych w gospodarstwie rolnym w okresie odbywania nauki w szkole średniej nie podlega uwzględnieniu, przy ustalaniu okresów składkowych, jako okres pracy w gospodarstwie rolnym (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 13 listopada 1998 roku, II UKN 299/98).

W orzecznictwie sądowym podnosi się również, iż doraźna pomoc w wykonywaniu typowych obowiązków domowych, zwyczajowo wymaganych od dzieci, jako członków rodziny rolnika, nie stanowi stałej pracy w gospodarstwie rolnym, zaliczanej do stażu emerytalnego (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 10 maja 2000 roku, II UKN 535/99, OSNP 2001/21/650; wyrok Sądu Apelacyjnego w Łodzi z dnia 26 listopada 2013 roku, III UAa 238/13, Lex nr 1409151).

W kolejnym wyroku Sądu Najwyższego z dnia 25 marca 2014 roku (I UK 340/13, Lex nr 1477426) podniesiono, iż „w stażu emerytalnym uwzględnia się – jako okresy składkowe – nie okresy jakiegokolwiek pracy w gospodarstwie rolnym, lecz tylko stałą pracę o istotnym znaczeniu dla prowadzonej działalności rolniczej. Doraźna pomoc w wykonywaniu typowych obowiązków domowych, zwyczajowo wymaganych od dzieci, jako członków rodziny rolnika, nie stanowi stałej pracy w gospodarstwie rolnym, zaliczanej do stażu ubezpieczeniowego”. Podobny pogląd zawarty jest również w wyroku Sądu Najwyższego z dnia 17 października 2008 roku (II UK 61/08, Lex nr 741080), gdzie podniesiono, iż jedynie wykonywanie stałej pracy w gospodarstwie rolnym, w którym osoba zainteresowana zamieszkuje lub ma możliwość codziennego wykonywania prac związanych z działalnością rolniczą, w wymiarze nie niższym niż połowa pełnego wymiaru czasu pracy, pozwala na przyjęcie ziszczenia się przesłanek z przepisu art. 10 ust. 1 pkt. 3 ustawy z 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych.

W orzecznictwie sądowym przyjmuje się również, iż przepis art. 10 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku, cytowanej ustawy o emeryturach i rentach, dopuszcza wyjątkowo możliwość traktowania okresów pracy w gospodarstwie rolnym tak jak okresów składkowych w ramach ubezpieczenia pracowniczego, w zakresie niezbędnym do uzupełnienia okresów składkowych i nieskładkowych. Natomiast niedopuszczalna jest rozszerzająca interpretacja dyspozycji cytowanego wyżej art. 10 ust. 1, zmierzająca do zaliczenia w każdym wypadku okresów pracy w gospodarstwie rolnym, zamiast wymaganych okresów składkowych i nieskładkowych, w ramach ubezpieczenia innego niż ubezpieczenie rolnicze (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 3 grudnia 2004 roku, II UK 59/04, OSNP 2005/13/195; wyrok Sadu Najwyższego z dnia 14 października 2013 roku, II UK 108/13, Lex Nr 1451523; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 14 marca 2006 roku, I UK 166/05, Lex nr 375655)).

W wyroku Sądu Najwyższego z dnia 20 stycznia 2005 roku (I UK 137/03, Lex nr 602671) podniesiono, iż jeżeli, z określonego materiału dowodowego, Sąd wyprowadził wnioski logicznie poprawne i zgodne z zasadami doświadczenia życiowego, to taka ocena dowodów nie narusza zasady swobodnej oceny dowodów przewidzianych w art. 233 k.p.c., choćby dowiedzione zostało, że z tego samego materiału dowodowego dałoby się wysnuć, równie logiczne i zgodne z zasadami doświadczenia życiowego, wnioski odmienne. Tylko w przypadku wykazania, że brak jest powiązania, w świetle kryteriów wyżej wzmiankowanych, przyjętych wniosków z zebrany materiał dowodowy, możliwe jest skuteczne podważenie oceny dowodów dokonanej przez Sąd. Nie jest tu wystarczająca sama polemika naprowadzająca wnioski odmienne, lecz wymagane jest wskazanie, w czym wyraża się brak logiki lub uchybienie regułom doświadczenia życiowego w przyjęciu wniosków kwestionowanych.

Podobny pogląd zawarł Sąd Apelacyjny w Wrocławiu w wyroku z dnia 14 listopada 2011 roku (I ACa 1130/12, Lex nr 1254557), podnosząc, iż w sytuacji, gdy z określonego materiału dowodowego sąd wyprowadza wnioski logicznie poprawne i zgodne z doświadczeniem życiowym, jego ocena nie narusza reguł swobodnej oceny dowodów i musi się ostać, chociażby w równym stopniu, na podstawie tego materiału dowodowego, dawały się wysnuć wnioski odmienne.

W niniejszej sprawie, jak wynika z poczynionych ustaleń, wnioskodawca, po ukończeniu 16 roku życia, od dnia 23 lipca 1971 roku do dnia 31 sierpnia 1971 roku, od około 25 czerwca 1972 roku do dnia 31 sierpnia 1972 roku, od dnia 25 czerwca 1973 roku do dnia 31 sierpnia 1973 roku i od dnia 25 czerwca 1974 roku do dnia 1 sierpnia 1974 roku, a więc w okresie letnich wakacji, okazjonalnie, doraźnie pomagał rodzicom w prowadzeniu niewielkiego gospodarstwa rolnego, a więc jego praca w tym gospodarstwie rolnym nie miała charakteru stałego, a jedynie wykonywanie stałej pracy w gospodarstwie rolnym, w wymiarze nie niższym niż połowa pełnego wymiaru czasu pracy, pozwala na ziszczenie się przesłanek przepisu art. 10 ust. 1 pkt 3 cytowanej wyżej ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych.

Tak więc w świetle cytowanego wyżej art. 10 ust. 1 pkt 3 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych okresu pracy wnioskodawcy w gospodarstwie rolnym rodziców nie można uznać za okres składkowy.

Nawet przy przyjęciu, iż wnioskodawca w okresie wakacji letnich stale i codziennie pracował w gospodarstwie rolnym w wymiarze co najmniej 4 godzin dziennie, to wnioskodawca, w okresie od dnia 23 lipca 1971 roku, kiedy ukończył 16 rok życia, do dnia 31 sierpnia 1971 roku, od dnia 25 czerwca 1972 roku do dnia 31 sierpnia 1972 roku, od dnia 25 czerwca 1973 roku do dnia 31 sierpnia 1973 roku i od dnia 25 czerwca 1974 roku do dnia 1 sierpnia 1974 roku, łącznie przepracował niepełne 7 miesięcy. Jeżeli do okresu 24 lat, 3 miesięcy i 23 dni dodamy 7 miesięcy okresów pracy w gospodarstwie rolnym, to nie daje to łącznie 25 lat okresów składkowych, nieskładkowych i uzupełniających.

Natomiast w okresie ferii zimowych, w okresie uczęszczania do szkoły zawodowej, wnioskodawca co najwyżej, jak sam stwierdził, pracował 1 godzinę dziennie w gospodarstwie, a więc, w świetle poczynionych wyżej ustaleń, okresu takiego nie można zaliczyć do okresów pracy w gospodarstwie rolnym.

W wyroku Sądu Najwyższego z dnia 18 września 2014 roku (I UK 17/14, Lex nr 1538420) podkreślono, iż „przesłanka zaliczenia okresu pracy w gospodarstwie rolnym, w ilości odpowiadającej co najmniej połowie pełnego wymiaru czasu pracy, wiąże się z poglądem, iż praca ta ma mieć charakter ciągły, co oznacza nastawienie ubezpieczonego na stałe świadczenie pracy w gospodarstwie rolnym (gotowość do jej świadczenia, dyspozycyjność) i odpowiadającą temu nastawieniu niezmienną możliwość skorzystania z jego pracy przez rolnika, a negatywną przesłanką staje się doraźna pomoc w wykonywaniu typowych obowiązków domowych, czy wykonywanie w gospodarstwie rolnym prac o charakterze dorywczym, okazjonalnie i w wymiarze niższym od połowy pełnego wymiaru czasu pracy. Warunek ten zachowuje aktualność, pomimo zastrzeżenia, że należy zachować daleko posuniętą ostrożność w przenoszeniu kryteriów objęcia ubezpieczeniem domowników rolnika na podstawie art. 6 ust. 2 ustawy z 1990 roku, o ubezpieczeniu społecznym rolników na art. 10 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Przepis art. 10 ust. 1 pkt 3 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych nie jest bowiem wyraźnie adresowany do osób objętych ubezpieczeniem społecznym z tytułu pracy w gospodarstwie rolnym (domowników) ani do osób zatrudnionych w gospodarstwie rolnym na podstawie umowy o pracę (pracowników); reguluje kwestie stażu emerytalnego, wymaganego od innych ubezpieczonych niż rolnicy. Prawidłowa wykładnia art. 10 ust. 1 pkt 3 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych wymaga zatem gotowości (dyspozycyjności) do wykonywania pracy we wskazanym wyżej rozumieniu. W tym znaczeniu, wykonywaniu pracy jedynie w okresach kilku, czy nawet kilkunastodniowych, przerw w realizacji obowiązków szkolnych, z pewnością nie można natomiast przypisać cechy stałości, w związku z czym za pracę w gospodarstwie rolnym, o której mowa w powołanym przepisie, nie może być uznana pomoc o charakterze doraźnym, wykonywana jedynie w okresach krótkich przerw i zwolnień od zajęć szkolnych.”.

Tak więc, skoro wnioskodawca, na dzień 1 stycznia 1999 roku, nie udowodnił wymaganego 25-letniego okresu składkowego i nieskładkowego, to nie spełnia on jednej z podstawowych przesłanek do przyznania emerytury w niższym wieku emerytalnym i dlatego zaskarżoną decyzję organu rentowego z dnia 10 grudnia 2015 roku należy znać za prawidłową, a odwołanie wnioskodawcy, jako niezasadne, podlegało oddaleniu, zgodnie z art. 477¹⁴ § 1 k.p.c., co znalazło odzwierciedlenie w wyroku.